

Az átélhető tudás

■ *Losonczi Ágnes: A kiszolgáltatottság anatómiája az egészségügyben (Magvető, 259 old.)*

Az utóbbi időben kedveszegettebben vásárolom a társadalomtudományi irodalmat. A szociológia elvesztette azt a varázslatosságát, amivel a hetvenes évtizedben bírt. Úgy látszik, ez a sosa a professzionálódó tudományoknak. Gondolom, az alkímiából kifelé tartó vegytan szakembere is átélhető mesés birodalmának alámerülését, egy birodalomét, amelynek szentek és fantaszták, csodavárók és csodacsinálók voltak a lakói. Felnőtt a magyar szociológia, és lassan elfeledi gyermekes képződéseit. Sőt, nemcsak felnőtté, de határozottá és férfiasan céltudatossá is vált. A kemény adatok maskulin tisztelete is jelzi ezt a változást.

Nos, ebben a férfiasan profeszionalizálódó társadalomtudományi közegben jelent meg *Losonczi Ágnes* könyve, *A kiszolgáltatottság anatómiája az egészségügyben* — és számomra egy csapásra visszahozta a szociológia varázsát: a nagy, sodró problémákkal való intellektuális azonosulás érzéki örömét. A könyvet olvasva mindvégig Virginia Woolf járt az eszemben. Mindketten nők, próbáltam

elintézni a felöltött párhuzamot. *Losonczi Ágnes* könyve is esszé-szerűen izgalmas — kérdéseivel, válaszaival mindvégig elkerüli a táblázatlogika kísértéseit — gondolkodtam tovább. Azután hirtelen beugrott a „megoldás”: Virginia Woolf nemrégiben megjelent gyönyörű, *Saját szoba* című esszéje a hasonlóság kulcsa. A kiszolgáltatottságról szól mindkét könyv: a nőkérről, illetve a betegekéről. Az alanyok és helyzetek különbözősége ellenére van a kétféle kiszolgáltatottságban valami mélyen azonos, a helyzetek szerkezeti azonossága. A nők, ahogyan Virginia Woolf és a betegek, ahogyan *Losonczi Ágnes* látja, alagyűrődnek a célszerűség és racionalitás (pontosabban: magát ilyenként legitimáló) világának. Nő — férfi, beteg — orvos egyenlőtlen viszonyában a hatalmat a tudás monopóliuma és az ebből következő világos szerepdefiníció (laikus és szakértő) adja, az alávetettséget pedig a természettől való gyengeség tartja fenn. Laikus a nő a világ külső dolgaiban, a férfiak szerepkijelölése szerint és lakius a beteg a saját belső dolgaiban, az orvos szerepkijelölése szerint. És természetükből adódóan gyengék a nők és a betegek a társadalom definíciója szerint.

A férfiakkal-orvosokkal szembeni írói-szociológusi szemlélet is

hasonló Woolfnál és Losonczinál. Nem a nők vagy a betegek harcálláspontjáról figyelik az ellenfelet, annak bevethető gyengéit fűrkészve. Nem akarnak győzni, mert a rossz szembenállásban a győzelemnek sincs értelme. Nő és férfi, beteg és orvos aszimmetrikus viszonyában a férfiak es orvosok is kiszolgáltatottjai a saját elveik szerint felépült hatalmuknak.

Végül: a művekben megjelenített szerzői viselkedés is sok rokonságot mutat. Írhat-e nő regényt? — teszi fel a kérdést újra és újra Virginia Woolf. És: lehetek-e nő, ha szociológus vagyok? — tehette fel magának a kérdést *Losonczi Ágnes*. Könyvében, Woolfhoz hasonlóan a viselkedés szintjén adja meg a lehetséges válaszok egyikét. Erzékenységét, empatikus készségét nem rejti el a szám- és oszlopsorok boltívezete alá, hanem akadálytalanul engedi, hogy ezek a nyilvánosság előtt szervezők gondolkodását, formálják problémáit. Könyvének talán ez adja nőies varázsát, a varázst, ami kiragadja olvasóját szociológiánk férfiasan rideg világából. *Losonczi Ágnes*nek sikerült tehát érzékeny intellektusával a szociológia régi csodáját mai eszközöknek és tudásának a birtokában újateremteti.

Kuczi Tibor